4511.7
П58

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ
ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА"

ПОПОВ Сергій Вікторович

УДК 37.047: 796.8: 378.147: 351.74/.76(477)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Луганськ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Луганському державному університеті внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент **Серебряк Володимир Васильович**, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Яворська Галина Харлампіївна**, Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса), професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

кандидат педагогічних наук, доцент **Сєроштан Віктор Михайлович**, Державний заклад „Луганський державний медичний університет". завідувач кафедри фізичного виховання і здоров'я.

Захист відбудеться 23 квітня 2013 року о 15.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.01 у Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка" за адресою: 91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2, ауд. 376.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка" (91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2).

Автореферат розіслано 20 березня 2013 року.

БІБЛІО
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕР...
УНІВЕРСИТЕТУ

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради **Н. І. Черв'якова**

ЧИТАЛЬНА ЗАЛА
ЛДУФК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегія інноваційного розвитку України в контексті європейської цивілізаційної моделі, що ґрунтується на верховенстві закону, потребує від сучасної системи вищої юридичної освіти підготовки компетентних правоохоронців, здатних на високому рівні захищати права, свободи та законні інтереси громадян, забезпечувати громадський правопорядок. На необхідності посилення захисту законності й правопорядку наголошено в нормативно-законодавчих документах, а саме Конституції України, Угоді про асоціацію між Євросоюзом і Україною (Брюссель, 2012 р.), Кримінально-процесуальному кодексі України (2012 р.) та ін.

Разом з тим ускладнення криміногенної ситуації на сучасному етапі стримує соціально-економічний та соціокультурний розвиток нашої держави, суттєво поглиблює протиріччя між вимогами суспільства до професійної діяльності правоохоронців і наявним рівнем їхньої підготовки. Серед чинників виникнення нового соціального замовлення на підготовку компетентних правоохоронців, зокрема фахівців кримінальної міліції, можна виокремити, по-перше, глобальні системні трансформації в суспільстві, пов'язані з державною політикою України в напрямі забезпечення високого рівня захисту законності та правопорядку відповідно до стандартів провідних країн світу; по-друге, зміни в національному законодавстві, що стосуються визнання злочинів проти особистості найбільш тяжкими злочинами; по-третє, це специфіка професійної діяльності співробітників кримінальної міліції, яка реалізується в екстремальних умовах і вимагає адекватної реакції співробітників правоохоронних органів, від оперативності й компетентності яких залежить життя та здоров'я людей. Вирішення означеної проблеми вимагає кардинального вдосконалення фахової підготовки співробітників органів МВС України шляхом упровадження в освітній процес передового практичного досвіду та здобутків сучасної педагогічної науки.

Теоретичним підґрунтям розв'язання вказаних проблем є фундаментальні ідеї філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гессен, В. Кремень, В. Курило та ін.), неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало та ін.), принципи та технології організації навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти (А. Алексюк, А. Коржуєв, В. Попков, С. Савченко, С. Харченко, Д. Чернілевський та ін.), положення компетентнісного підходу (В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Локшина, О. Овчарук, Ю. Татур та ін.).

Аналіз наукової літератури засвідчив, що проблему фахової підготовки правоохоронців представлено досить широко й розглянуто в різних аспектах. Так, теоретико-методологічні засади ґрунтовно висвітлено в працях М. Ануфрієва, О. Бандурки, В. Барка, В. Дьяченка, О. Столяренка, Г. Яворської та ін. Питання професійно-прикладної фізичної підготовки фахівців правоохоронної системи розкрито в роботах таких авторів, як Ю. Антошків,

ЛЛ9-0

В. Бєлінович, Б. Загорський, А. Кабачков, Л. Капилевич, Л. Матвєєв, Р. Раєвський, Д. Сурков, А. Фурманов, В. Хомич та ін. Зміст, форми та методи спеціальної фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів досліджували В. Андросюк, Г. Заярін, О. Ліфтеров, М. Логачов, О. Несін, В. Пліско, С. Решко, О. Тимченко, М. Чуносов та ін.

У дисертаційних працях останніх років розкрито різні аспекти професійної підготовки співробітників правоохоронних органів. Так, С. Яворський висвітлив питання вдосконалення підготовки майбутніх правоохоронців у навчальних закладах МВС України до професійних дій у нетипових ситуаціях оперативно-службової діяльності; Ю. Сергієнко обґрунтував педагогічні умови спеціальної фізичної підготовки з урахуванням індивідуальних особливостей курсантів; М. Мацишин розробив педагогічну технологію професійного становлення майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України; О. Каверін дослідив науково-практичні аспекти формування психологічної готовності курсантів ВНЗ МВС України до охорони громадського порядку. Проте проблема вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції на рівні дисертаційної роботи не розглядалася.

Аналіз результатів наукових досліджень та освітньої практики ВНЗ МВС України засвідчив, що актуальність і доцільність розв'язання проблеми вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції зумовлена необхідністю подолання низки *протиріч між*: нагальною потребою суспільства в компетентних фахівців кримінальної міліції, правоохоронна діяльність яких відповідає міжнародним стандартам, та недостатньою розробленістю теоретико-методичних засад їхньої підготовки; сучасними вимогами до спеціальної фізичної підготовки фахівців кримінальної міліції до дій в екстремальних ситуаціях та орієнтацією професійної підготовки на традиційні підходи та усталені моделі формування правоохоронця; науковими напрацюваннями щодо удосконалення професійної підготовки правоохоронців та недостатньою розробкою педагогічних умов їх застосування у навчально-виховному процесі спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Ураховуючи соціальну значущість якісної професійної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, актуальність і нагальну практичну потребу вдосконалення їхньої спеціальної фізичної підготовки у вищих закладах освіти МВС України, недостатню науково-теоретичну розробленість означеної проблеми, було обрано тему дисертаційної роботи: **„Педагогічні умови удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції".**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до Наказу МВС України від 17.09.2008 № 447 „Про визначення Луганського державного університету внутрішніх

справ імені Е. О. Дідоренка базовим вищим навчальним закладом МВС з підготовки фахівців для підрозділів карного розшуку" з урахуванням положень Наказу МВС України № 347 від 29.07.2010 „Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010 – 2014 років" відповідно до пунктів: 16 „Удосконалення бойової і тактичної підготовки працівників спеціальних підрозділів міліції МВС", 18 „Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України, удосконалення його форм та змісту", 23 „Педагогічні методи формування професійних навичок працівників ОВС", 27 „Розроблення і вдосконалення в системі службової підготовки нових форм і методів навчання на основі передового досвіду", 37 „Теоретичні та методичні засади формування готовності правоохоронця до діяльності в екстремальних умовах".

Тему дисертації затверджено Вченою радою Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка (протокол № 9 від 30.04.2010) та Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 7 від 26.10.2010).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у ВНЗ системи МВС України.

Предмет дослідження – педагогічні умови вдосконалення процесу спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у вищих навчальних закладах системи МВС України.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови, що забезпечують удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у вищих навчальних закладах системи МВС України.

Гіпотеза дослідження. Процес спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у вищих навчальних закладах системи МВС України набуде ефективності за таких педагогічних умов: створення професійно орієнтованого навчального середовища фахової підготовки майбутніх співробітників кримінальної міліції, спрямованого на вдосконалення процесу їхньої фізичної підготовки; формування психофізичної готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом поетапно-комплексної адаптації до дій в екстремальних ситуаціях службової діяльності; розвитку професійно значущих особистісних якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом використання тренінгових технологій.

Відповідно до мети й гіпотези було визначено **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу проблеми професійної підготовки компетентного правоохоронця у сучасній науковій літературі визначити ступінь її дослідженості.

2. Схарактеризувати сутність, зміст та особливості спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

3. Діагностувати рівень спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції за визначеними критеріями та показниками.

4. Теоретично обґрунтувати та змістовно розробити педагогічні умови вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у ВНЗ системи МВС України.

5. Експериментально перевірити ефективність спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом упровадження розроблених педагогічних умов в освітній процес ВНЗ системи МВС України

Методологічну основу дослідження становлять: загальні положення теорії пізнання, зокрема педагогічних фактів, явищ і процесів, з урахуванням методологічних принципів об'єктивності, системності, взаємозв'язку теорії й практики; фундаментальні ідеї про розвиток, саморозвиток та самореалізацію особистості; сучасні теорії модернізації системи вищої освіти й професійної підготовки фахівців; положення щодо формування професійної компетентності майбутнього правоохоронця.

Теоретичну основу дослідження становлять фундаментальні ідеї діяльнісного (А. Брушлинський, Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Н. Тализіна), особистісно орієнтованого (Г. Балл, І. Бех, С. Подмазін, В. Сєриков, О. Турянська, М. Чобітько), компетентнісного (В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, А. Маркова, О. Пометун, А. Хуторськой, В. Шадриков), середовищного (Л. Буєва, Б. Ельконін, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селіванова, В. Ясвін), технологічного (В. Беспалько, М. Кларін, О. Пєхота, Г. Селевко) підходів та філософії освіти (В. Андрющенко, В. Кремень, В. Курило); сучасні положення щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (С. Архангельський, С. Батишев, А. Вербицький, С. Гончаренко, В. Євдокимов, І. Зязюн, С. Савченко, С. Сисоєва, С. Харченко, С. Шапоринський); наукові підходи до розв'язання проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх правоохоронців (М. Ануфрієв, Г. Васильєв, О. Бандурка, С. Делікатний, Є. Запорожцев, Г. Заярін, Л. Казмиренко, Я. Кондратьєв, Н. Матюхіна, А. Папкін, В. Плиско, О. Столяренко, Г. Юхновець, Г. Яворська, О. Ярмиш) та формування готовності до професійної діяльності (М. Дьяченко, Л. Кандибович, О. Кучерявий, А. Ліненко, С. Максименко, К. Платонов, Д. Узнадзе); концептуальні положення формування культури здоров'я особистості (М. Амосов, М. Віленський, В. Горащук, Т. Ротерс, В. Сєроштан); базові положення професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців (В. Лефтеров, В. Пліско, Ю. Сергієнко); принципи організації тренувального процесу курсантів вищих навчальних закладів МВС з метою адаптації до дій в екстремальних ситуаціях службової діяльності (Г. Будаг'янц, В. Конопльов, В. Павлушенко, В. Серебряк).

Для розв'язання завдань роботи використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз і систематизація наукової літератури для розкриття понятійно-категоріального апарату дослідження та обґрунтування й

змістовної розробки педагогічних умов удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у ВНЗ системи МВС України; контент-аналіз нормативно-правових і навчально-методичних документів з питань професійної підготовки майбутніх правоохоронців з метою з'ясування особливостей службової діяльності співробітників кримінальної міліції як підґрунтя для визначення педагогічних умов ефективної спеціальної фізичної підготовки вказаної категорії правоохоронців; моделювання для розробки професійно орієнтованого навчального середовища з метою підвищення якості спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції; *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування, бесіди, аналіз продуктів діяльності, експертне оцінювання з метою діагностування рівня спеціальної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та відстеження його динаміки; педагогічний експеримент з метою перевірки впливу визначених педагогічних умов на ефективність спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції; методи математичної статистики для встановлення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася протягом 2005 – 2012 років на базі Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка (ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка), Національної академії внутрішніх справ (м. Київ), Головного управління МВС України в Луганській області, Фізкультурно-спортивного товариства „Динамо" України в Луганській області. У педагогічному експерименті взяли участь 450 курсантів, 14 викладачів дисциплін фахової підготовки, 28 практичних співробітників викладачів та інструкторів правоохоронних органів (Луганськ, Київ).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* науково обґрунтовано, змістовно розроблено педагогічні умови вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, що передбачають створення професійно орієнтованого навчального середовища, спрямованого на формування професійної компетентності зазначеної категорії фахівців; формування в них психофізичної готовності до дій в екстремальних ситуаціях на основі поетапно-комплексної адаптації; розвиток професійно важливих особистісних якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції; *удосконалено* форми та методи спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції до дій в екстремальних ситуаціях; технологію тренувального процесу на основі використання спеціальних технічних комплексів та комплексних завдань, моделювання оперативних сюжетів, спеціальних смуг перешкод, оперативно-тактичних навчань та змагань з професійно-прикладних видів єдиноборств; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про зміст професійної підготовки майбутніх правоохоронців у ВНЗ системи МВС України; процес формування готовності зазначеної категорії

фахівців до професійної діяльності; критерії та показники оцінки рівнів спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їх достатній готовності до впровадження в навчально-виховний процес вищих закладів освіти системи МВС України: розроблено навчально-методичне забезпечення вдосконалення спеціальної фізичної підготовки формування психофізичної готовності до дій в екстремальних ситуаціях, що включає банк проблемно-професійних завдань, які відтворюють ситуації силової сутички зі злочинцями; практичних завдань для курсантів факультетів кримінальної міліції, спрямованих на вдосконалення навичок самозахисту без зброї на основі моделювання професійних дій в умовах оперативних сюжетів; розроблено матеріали комплексного оперативно-тактичного навчання для формування навичок самозахисту без зброї, рукопашного бою, швидкісної стрільби, особистісно-вольових якостей в ускладнених умовах психофізичних навантажень; підготовлено навчальний фільм, у якому представлено моделі професійних дій співробітників кримінальної міліції при затриманні підозрюваних на вулиці, у транспорті, при перевірці документів; створено контрольно-діагностичний комплекс для оцінювання якості спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Результати та висновки дослідження можуть бути використані в процесі професійної, зокрема, спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у фахових навчальних закладах МВС різних рівнів акредитації; у системі професійної підготовки співробітників МВС України; при розробці навчально-методичного забезпечення викладання дисциплін професійної підготовки правоохоронців, службова діяльність яких пов'язана з екстремальними ситуаціями; самоосвітній діяльності курсантів ВНЗ системи МВС України.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес спеціальної фізичної підготовки курсантів факультетів кримінальної міліції ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка (довідка про впровадження № 820 від 15.02.2012 р.) та Національної академії внутрішніх справ (довідка про впровадження № 1437 від 09.02.2012 р., м. Київ), службової підготовки бійців батальйону міліції особливого призначення „БЕРКУТ", підпорядкованого ГУМВС України в Луганській області (довідка про впровадження № 377 від 23.02.2012 р.) та спортсменів ФСТ „Динамо" України Луганської області (довідка про впровадження № 108 від 7.02.2012 р.).

Особистий внесок автора в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає в оновленні тактичних схем ведення поєдинків з рукопашного бою; розробці шкали оцінювання прийомів самозахисту без зброї, навчально-методичних матеріалах удосконалення процесу формування психофізичної готовності майбутніх правоохоронців, практичних завдань для курсантів

навчальних закладів МВС України, спрямованих на формування сенсомоторних якостей та усталеності до психофізичних навантажень.

Апробація результатів дослідження. Результати та висновки дисертаційної роботи обговорювалися й одержали позитивну оцінку на засіданні кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка, а також спільному засіданні кафедри філософії права, історії та культурології ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка та кафедри педагогіки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". Основні положення дослідження було представлено на *Всеукраїнських* науково-практичних конференціях: „Акмеологія – наука XXI сторіччя" (Київ, 2005), „Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів" (Київ, 2007), „Актуальні проблеми фізичного виховання в Україні" (Луганськ, 2010), „Соціально-психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теоретичні та практичні аспекти" (Харків, 2011); *міжвузівській* науково-практичній конференції „Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці" (Одеса, 2008).

Публікації. Результати дослідження викладено у 12 публікаціях, з них 4 статті – у наукових фахових виданнях; 4 роботи представлено як навчально-методичні посібники.

Структура дисертаційної роботи. Дисертація має вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (317 найменувань, з них 8 – іноземними мовами), 5 додатків на 9 сторінках. Робота містить 14 таблиць та 6 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 243 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дисертації; викладено методологічні та теоретичні засади дослідження, методи його проведення; сформульовано гіпотезу, розкрито наукову новизну та практичне значення; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи в навчальний процес ВНЗ системи МВС.

У першому розділі – **„Теоретико-методичні засади вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців"** – представлено аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження; визначено сутність і особливості спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції в контексті компетентнісного підходу до професійної підготовки; наведено результати вивчення рівня спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми професійної підготовки окремих категорій правоохоронців (В. Барко, Я. Кондратьєв, В. Пліско, О. Столяренко, О. Цільмак, Г. Юхновець) засвідчив увагу широкого

кола дослідників до питань удосконалення фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції (В. Андросюк, О. Бєляєва, В. Лефтеров, М. Логачов, Ю. Сергієнко), що зумовлено специфікою їхньої професійної діяльності та умовами, в яких вона відбувається, а також завданнями, на розв'язання яких вона спрямована.

Дослідники дійшли висновку, що вдосконалення процесу фізичної підготовки фахівців сприяє розв'язанню більш широкого спектра завдань професійної підготовки, зокрема вихованню професійно важливих для трудової діяльності людини вольових та інших психічних якостей; підсиленню функціональної стійкості організму до несприятливого впливу чинників специфічних умов праці; підвищенню та підтриманню працездатності, формуванню інтересу до професії, здатності адаптуватися до життєвої та виробничої практики, оптимізації інтелектуальних та фізичних ресурсів відповідно до вимог обраної професії.

При цьому науковці наголошують на необхідності реалізації ідеї професійної спрямованості зазначеного виду підготовки, яка набуває професійно-прикладного характеру й визначається в науковому дискурсі як: спеціалізований вид або один з напрямів фізичного виховання правоохоронців (О. Зарічанський, Л. Капилевич, Д. Сурков), спеціалізований педагогічний процес (Б. Загорський, Л. Матвєєв, Л. Пилипей), особливий вид діяльності (В. Хомич), підсистема фізичного виховання (Р. Раєвський). У вузькому сенсі при визначенні професійно-прикладної фізичної підготовки йдеться про прикладні аспекти цілеспрямованих фізичних вправ, тобто „перенесенні" рухових навичок, які формуються, у сферу професійної діяльності.

Установлено, що основні принципи та підходи професійно орієнтованої фізичної підготовки виявилися ефективними й знайшли практичну реалізацію в процесі спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Серед основних завдань спеціальної фізичної підготовки правоохоронців, зокрема майбутніх співробітників кримінальної міліції, М. Ануфрієв, С. Бутов, О. Гіда, С. Решко виокремлюють: формування спеціальних знань, умінь та навичок застосування заходів фізичного впливу, прийомів самозахисту без зброї та рукопашного бою в реальних обставинах оперативно-службової діяльності; формування й удосконалення професійно важливих фізичних якостей, психічної стійкості, концентрації та переключення уваги, швидкості оперативного мислення, точності ймовірного прогнозування розвитку ситуації; підвищення витривалості організму працівників до дій у несприятливих умовах професійної діяльності, високої та низької температури; формування професійних рис характеру, у першу чергу сміливості, рішучості, витриманості, упевненості у власних силах тощо.

Узагальнюючи теоретичні позиції вчених, ми визначаємо *спеціальну фізичну підготовку* майбутніх фахівців кримінальної міліції як цілісний процес професійно орієнтованої підготовки, спрямований на розвиток інтелектуальних та фізичних якостей курсантів, формування в них спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних при здійсненні правоохоронної діяльності.

Ґрунтуючись на положеннях стосовно того, що спеціальна фізична підготовка співробітників кримінальної міліції є одним з провідних чинників і показників ефективності їхньої професійної підготовки загалом, встановлено, що спеціальна фізична підготовка зазначеної категорії фахівців має розглядатися як важливий показник сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Професійна компетентність виявляється в готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції реалізувати власний потенціал, набуті знання, уміння, навички та досвід для успішного виконання професійних обов'язків, усвідомлюючи соціальну значущість правоохоронної діяльності й особисту відповідальність за результати власних дій. Формування готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції є складним педагогічним процесом, реалізація якого вимагає створення відповідного професійно орієнтованого навчального середовища фахової підготовки майбутніх співробітників кримінальної міліції, побудованого на принципах науковості, професійної спрямованості, доступності, неперервності, цілісності навчання та відповідно до структурних компонентів їхньої професійної компетентності.

На основі узагальнення робіт провідних учених (В. Барко, В. Лефтеров, І. Лифар, М. Логачов, І. Новак, В. Пліско, Г. Юхновець) визначено компоненти професійної компетентності зазначеної категорії фахівців: професійні знання, уміння та навички; особистісні якості, зокрема інтелектуальні, вольові та емоційні; готовність до діяльності в екстремальних ситуаціях, яка є інтегративним утворенням, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості співробітника кримінальної міліції.

Розв'язання дослідницьких завдань передбачало розробку критеріїв і показників рівнів спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, які враховують виокремленні структурні компоненти їхньої професійної компетентності. Визначено такі критерії та показники: *практична готовність* (рівень загальної фізичної підготовленості фахівців кримінальної міліції та сформованості їхніх умінь і навичок виконувати прийоми самозахисту без зброї та рукопашного бою); *психофізична готовність* до дій в екстремальних ситуаціях (здатність співробітника кримінальної міліції реалізувати на практиці набуті під час навчання навички, уміння ефективно діяти практично в ситуації силового протиборства зі злочинцями); *особистісна готовність* (професійно важливі особистісні якості майбутніх фахівців кримінальної міліції, зокрема сформованість системи емоційно-оцінних

ставлень, вольових якостей та мотивації до навчання й самовдосконалення). Виокремлено три рівні спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції: *високий, середній* та *низький.*

Аналіз змісту програм спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції навчальних закладів МВС та реальної практики професійної підготовки вказує на наявність суттєвих недоліків, зокрема: використання типових навчальних програм, які не враховують підвищений рівень небезпеки професійної діяльності фахівців кримінальної міліції; проведення занять у дещо спрощеному режимі, коли відпрацювання прийомів самозахисту без зброї та рукопашного бою здійснюється в стандартних умовах, де майже відсутня протидія супротивника та елементи ситуаційності; обмежене використання методу моделювання оперативних сюжетів і спарингів з рукопашного бою; відсутність єдиної методики формування психофізичної готовності на основі використання поетапно-комплексної адаптації до дій в екстремальних ситуаціях службової діяльності, наближених до майбутньої професійної діяльності; недосконалість традиційної системи оцінювання заходів фізичного впливу.

У ході вивчення стану спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у вищих навчальних закладах системи МВС України виявлено, що розвиток фізичних та рухових якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції досягає середнього рівня, що цілком достатньо для більшості категорій правоохоронців, але є замалим для співробітників, які йдуть працювати в підрозділи кримінальної міліції; набуті під час навчання вміння та навички самозахисту без зброї та рукопашного бою досить легко руйнуються в умовах психофізичних навантажень, що вказує на необхідність удосконалення методики формування психофізичної готовності до дій в екстремальних ситуаціях; низький рівень професійно важливих якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції спонукає до перегляду пріоритетів використання різних форм методичної роботи.

У другому розділі – **„Розробка й упровадження педагогічних умов удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції"** – науково обґрунтовано та змістовно розроблено педагогічні умови вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції; висвітлено організацію та хід дослідно-експериментальної роботи, проаналізовано динаміку й узагальнено її результати.

З урахуванням теоретичних засад процесу професійної підготовки майбутніх спеціалістів для системи МВС України, зокрема професійно-прикладної та спеціальної фізичної підготовки фахівців кримінальної міліції, особливостей їхньої правоохоронної діяльності з розв'язання професійних завдань в умовах екстремальних ситуацій, а також беручи до уваги результати

діагностики рівня спеціальної фізичної підготовки зазначеної категорії фахівців, було визначено педагогічні умови, практична реалізація яких сприяла вдосконаленню спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції як стрижня процесу формування компетентного співробітника правоохоронних органів.

У процесі обґрунтування педагогічних умов нами також було враховано низку теоретико-методологічних підходів та принципів: діяльнісного (А. Брушлинський, Л. Виготський, О. Леонтьєв та ін.), особистісно орієнтованого (Г. Балл, С. Подмазін, В. Сєриков, М. Чобітько та ін.), компетентнісного (В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, А. Маркова, А. Хуторськой та ін.), середовищного (Ю. Мануйлов та ін.), технологічного (В. Беспалько, Г. Селевко та ін.); теоретико-методичні засади організації тренувального процесу (В. Кузнецов, Л. Матвеєв, І. Ратов, Ж. Холодов та ін.).

Установлено, що *створення професійно орієнтованого навчального середовища фахової підготовки* майбутніх співробітників кримінальної міліції суттєво впливає на вдосконалення процесу їхньої фізичної підготовки, сприяє підвищенню її ефективності. Професійно орієнтоване навчальне середовище вищого навчального закладу системи МВС становить особливу організацію навчального процесу, позанавчальної спортивно-оздоровчої й спортивно-дозвіллєвої діяльності, створення відповідного оточення майбутніх фахівців кримінальної міліції, що забезпечувало різноманітність впливів та умов фізичного й особистісно-морального формування особистості курсантів, надавало можливість відтворити психофізичні параметри процесу мислення та діяльності з метою набуття квазіпрофесійного досвіду шляхом включення в освітній процес ситуацій, які вимагали від майбутніх фахівців кримінальної міліції конкретних дій, адекватних їхньому індивідуальному досвіду, умотивованості тощо.

Процес моделювання професійно орієнтованого навчального середовища здійснювався на основі таких принципів, як: розвиток пізнавальної активності, забезпечення структурної цілісності та логічної послідовності навчального процесу, професійної спрямованості навчання та психофізичної адаптації до дій в екстремальних ситуаціях. Відповідно до вказаних принципів добиралися форми й методи інтерактивного навчання, оскільки використання саме цих форм та методів забезпечувало якісне формування професійної компетентності сучасного фахівця.

Реалізацію цієї педагогічної умови здійснено шляхом упровадження в освітній процес методів роздільно-конструктивного та цілісно-конструктивного розучування технічних дій, проблемного навчання, моделювання фрагментів оперативних сюжетів, використання спеціальних технічних комплексів і комплексних завдань професійного контексту, спеціальних технічних засобів, спортивної підготовки, оперативно тактичних навчань та випробувань.

Друга педагогічна умова вдосконалення спеціальної фізичної підготовки – *формування психофізичної готовності майбутніх фахівців кримінальної*

міліції до дій в екстремальних ситуаціях – передбачала формування готовності до дій в екстремальних ситуаціях шляхом поетапно-комплексної адаптації курсантів до психофізичних навантажень службової діяльності, що включало: оволодіння вміннями раціонального вибору заходів фізичного впливу на основі засвоєного особистісного арсеналу прийомів самозахисту без зброї та рукопашного бою адекватних конкретній ситуації; корегування технічних дій, що включають уміння своєчасно нейтралізувати загрозливі дії супротивника, спрогнозувати можливий розвиток подій та внести корективи у власну діяльність; розвиток сенсомоторної усталеності як здатності співробітника керувати власними діями в умовах значних психофізичних навантажень, загрозливих умов, високої відповідальності за наслідки своїх дій; готовність до ризику, що включає вміння співробітника реалізувати техніко-тактичну модель власних дій, усвідомлюючи великий ступінь небезпеки для життя та здоров`я.

Реалізацію вказаної умови здійснено через упровадження в навчальний процес спеціальних завдань, які за психофізичними параметрами відтворюють екстремальні ситуації майбутньої професійної діяльності, створюють ситуацію активної взаємодії особистості майбутніх фахівців кримінальної міліції з навколишнім середовищем, що сприяє формуванню в них здатності стримувати руйнівний вплив емоцій у психостресових умовах.

Використання на заняттях фрагментів оперативних сюжетів силового зіткнення зі злочинцями, спаринги за правилами спортивного рукопашного бою, спаринги в умовах оперативних сюжетів, з кількома супротивниками, подолання спеціальних смуг перешкод, комплексні заняття та випробування з бойових видів єдиноборств дало можливість увести майбутніх фахівців кримінальної міліції до екстремально-психофізичного середовища, багаторазове перебування в якому дозволяє адаптувати їх до екстремальних ситуацій, притаманних реальній оперативно-службовій діяльності.

Третя педагогічна умова вдосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції нами визначена як *розвиток професійно важливих особистісних якостей*, під якими розуміємо процес формування інтегральних психофізіологічних і психологічних утворень особистості фахівця, які в процесі професійної діяльності трансформуються в спеціальні здібності. Серед професійно важливих особистісних якостей фахівців кримінальної міліції виокремлено: емоційно-оцінне ставлення до майбутньої службової діяльності, вольові якості та вмотивованість до навчання.

Розвиток емоційно-оцінного ставлення до майбутньої службової діяльності створює суб'єктний, ціннісно-емоційний складник свідомості майбутнього фахівця кримінальної міліції, що сприяє перетворенню об'єктивного змісту будь-яких подій та явищ на суб'єктивний зміст його особистісно орієнтованого світосприйняття й зумовлює формування специфічних соціально-психологічних механізмів та форм їхнього віддзеркалення. Вольові якості, що детермінують довільне управління

діяльністю, є інтегральним утворенням, що включають, крім вольового зусилля, низку психологічних феноменів, зокрема, мотиви, інтелектуальну активність, етичну сферу особистості, та базується на фізіологічних процесах і властивостях ВНД людини. Мотивація до навчання формується не лише на основі механічного „зростання" позитивного ставлення до навчання, а шляхом ускладнення структури мотиваційної сфери курсантів, яка з часом збагачується розширенням та поглибленням умотивованості.

Технологічно процес формування професійно важливих особистісних якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції відбувався впродовж усього періоду навчання завдяки впровадженню в навчальний процес спеціальних тренінгових занять, інформаційних повідомлень, систематизованих оглядів, запрограмованих інструкцій та професійних дискусій, зміст яких відповідав таким методичним вимогам: новизна та актуальність інформації; подання інформації в різних аспектах з ілюструванням її в образній формі; адресне подання інформації з урахуванням бажань молодої людини виявити мужність, сміливість, рішучість, самореалізуватися. Важливою технологічною процедурою формування вольових якостей було: упровадження в навчальний процес завдань, складність яких постійно зростала; включення ситуацій „професійних утруднень"; використання змагального методу проведення занять; послідовне посилення функції самовиховання; застосування тренінгових технологій.

Експериментальна перевірка ефективності розроблених педагогічних умов здійснювалось у вищих закладах освіти та практичних підрозділах МВС упродовж усього періоду фахової підготовки, тобто повного циклу викладання спеціальних дисциплін „Спеціальна фізична підготовка", „Вогнева підготовка", „Тактико-спеціальна підготовка" за допомогою включення в традиційні теми робочих навчальних програм певного нового знання професійного контексту. Особливість формувального етапу експерименту полягала у тому, що визначені педагогічні умови мали наскрізний характер та взаємозв'язки.

На завершальному етапі дослідно-експериментальної роботи було проведено вивчення ефективності реалізації педагогічних умов удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції за трьома критеріями: розвиток професійно важливих умінь та навичок (*практична готовність*), сформованість психофізичної готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції до дій в екстремальних ситуаціях (*психофізична готовність*) та розвиток професійно важливих особистісних якостей (*особистісна готовність*).

Узагальнювальним показником ефективності проведеної експериментальної роботи стала позитивна динаміка показників рівнів спеціальної фізичної підготовки курсантів експериментальної групи курсантів (ЕГ) порівняно з контрольною групою (ЕГ) (див. рис. 1).

Рис. 1. Динаміка сформованості рівнів спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у КГ та ЕГ

Співвідношення рівнів спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, отримані на початковому та кінцевому етапах експерименту, доводять ефективність обґрунтованих і реалізованих педагогічних умов.

Результати перевірки нульової гіпотези за критерієм Пірсона свідчать про досить вагому різницю між початковим та кінцевим рівнем спеціальної фізичної підготовки курсантів КГ та ЕГ. Так, емпіричне значення χ^2ЕГ (60,51) значно більше його критичного значення χ^2КГ (12,59), що вказує на існування статистично значущих розбіжностей між емпіричними розподіленнями. Отже, можна стверджувати, що впровадження розроблених педагогічних умов дозволило досягти більш високого рівня спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції порівняно з традиційним процесом професійної підготовки правоохоронців у ВНЗ системи МВС України.

Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати основні **висновки**:

У дисертації подано науково-теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання проблеми удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції на основі розробки та впровадженням відповідних педагогічних умов у навчально-виховний процес професійної підготовки курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України.

1. Аналіз наукової літератури засвідчив, що одним з найбільш продуктивних шляхів вирішення проблем професійної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції є професійно-прикладна фізична підготовка. Професійна підготовка майбутніх фахівців кримінальної міліції зумовлена

специфікою їхньої професійної діяльності, умовами, в яких вона відбувається, а також завданнями, на розв'язання яких вона спрямована.

Удосконалення процесу фізичної підготовки фахівців передбачає формування професійно важливих для працівників кримінальної міліції професійних та особистісних якостей, формування інтересу до професії, зміцнення їхньої стійкості до несприятливого впливу чинників специфічних умов праці, активізацію інтелектуальних та фізичних ресурсів відповідно до вимог обраної професії; сприяє здатності адаптуватися до життєвої та виробничої практики. Важливим показником сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців кримінальної міліції є спеціальна фізична підготовка

2. Розгляд наукової літератури з проблем, професійної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, їхньої професійно орієнтованої фізичної підготовки став підставою для визначення поняття спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції як цілісного процесу професійно орієнтованої підготовки, спрямованого на розвиток інтелектуальних та фізичних якостей курсантів, формування в них спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних при здійсненні правоохоронної діяльності. Спеціальна фізична підготовка спрямована на формування готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях, яка є інтегративним утворенням, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості співробітника кримінальної міліції.

3. Діагностування рівня спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції здійснювалося за такими критеріями, як практична готовність, психофізична готовність до дій в екстремальних ситуаціях, особистісна готовність та за відповідними рівнями (високий, середній та низький).

Констатувальний етап експериментальної роботи засвідчив недоліки спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, зокрема: недостатність розвитку фізичних та рухових якостей саме для працівників кримінальної міліції; набуті під час навчання вміння та навички самозахисту без зброї та рукопашного бою досить легко руйнуються в умовах психофізичних навантажень, що вказує на необхідність удосконалення методики формування психофізичної готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції до дій в екстремальних ситуаціях та ін.

4. З урахуванням теоретико-методологічних положень діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, середовищного та технологічного підходів, сучасних положень щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, наукових підходів до розв'язання проблеми удосконалення професійної підготовки майбутніх правоохоронців та формування готовності до професійної діяльності, принципів організації

тренувального процесу курсантів вищих навчальних закладів МВС визначена такі педагогічні умови удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції: створення професійно орієнтованого навчального середовища фахової підготовки майбутніх співробітників кримінальної міліції, спрямованого на вдосконалення процесу їхньої фізичної підготовки; формування психофізичної готовності майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом поетапно-комплексної адаптації до дій в екстремальних ситуаціях службової діяльності; розвитку професійно значущих особистісних якостей майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом використання тренінгових технологій.

5. Упровадження педагогічних умов удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції здійснювалося з урахуванням спрямованості підготовки зазначених фахів на розвиток пізнавальної активності, забезпечення структурної цілісності та логічної послідовності навчального процесу, професійної спрямованості навчання та психофізичної адаптації до дій в екстремальних ситуаціях.

Експериментально доведено ефективність використання методів роздільно-конструктивного та цілісно-конструктивного розучування технічних дій, проблемного навчання, моделювання фрагментів оперативних сюжетів, використання спеціальних технічних комплексів і комплексних завдань професійного контексту, спеціальних технічних засобів, спортивної підготовки, оперативно тактичних навчань та випробувань; застосування у процесі вивчення дисциплін „Спеціальна фізична підготовка", „Вогнева підготовка", „Тактико-спеціальна підготовка" фрагментів оперативних сюжетів силового зіткнення зі злочинцями, спарингів за правилами спортивного рукопашного бою, подолання спеціальних смуг перешкод тощо.

Експериментальна перевірка запровадження в навчальний процес Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка розроблених педагогічних умов свідчить про значне підвищення рівня спеціальної фізичної підготовки курсантів КГ у порівнянні з КГ, що підтверджується емпіричним значенням χ^2ЕГ (60,51), яке значно більше його критичного значення χ^2КГ (12,59). Впровадження розроблених педагогічних умов дозволило досягти більш високого рівня спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції порівняно з традиційним процесом професійної підготовки правоохоронців у ВНЗ системи МВС України.

Проведене наукове дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшої розробки вимагають питання теоретико-методичних засад створення інтегрованих професійно-орієнтованих програм підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції, визначення гендерних аспектів професійної підготовки курсантів ВНЗ системи МВС України.

Основні положення дисертації висвітлено в таких публікаціях автора:

1. **Попов С. В.** Формування готовності майбутніх правоохоронців до дій в екстремальних ситуаціях / С. В. Попов // Освіта Донбасу. – 2011. – № 2(245). – С. 95 – 99.

2. **Попов С. В.** Модель спеціальної фізичної підготовки майбутнього право-охоронця в контексті компетентнісного підходу / С. В. Попов // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2011. – № 10(221). – Ч. 1. – С. 100 – 106.

3. **Попов С. В.** Інтеграційний компетентнісний підхід до оцінювання якості навчання курсантів ВНЗ МВС України / С. В. Попов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ, 2010. – № 9. – С. 65 – 70.

4. **Попов С. В.** Удосконалення техніко-тактичної підготовки спортсменів рукопашного бою / С. В. Попов, В. В. Серебряк, З. В. Колосов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ. 2010. – № 6. – С. 105 – 109.

5. **Попов С. В.** Методы повышения готовности сотрудников милиции к действиям в современных условиях / В. Ф. Павлюков, С. В. Попов // Вісн. Луган. акад. внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України : спецвип. – Луганськ, 2004. – № 2. – С. 198 – 205.

6. **Попов С. В.** Повышение профессионализма оперативних работников амеологическими методами / Г. Н. Будагьянц, С. В. Попов // Акмеологія – наука XXI століття : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2005. – С. 204 – 206.

7. **Попов С. В.** Використання сучасних технологій навчання курсантів ВНЗ системи МВС України відповідно до специфіки окремих категорій правоохоронної діяльності / Г. М. Будаг'янц, В. В. Серебряк, С. В. Попов // Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – О. : ОДУВС, 2008. – С. 124 – 128.

8. **Попов С. В.** Удосконалення системи оцінювання професійної підготовки курсантів МВС України / Г. М. Будаг'янц, В. В. Серебряк, С. В. Попов // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Нац. ун-т „Києво-Могилянська академія", 2007. – С. 133 – 135.

9. Попов С. В. Застосування заходів фізичного впливу : техніка, тактика, методика навчання / В. В. Серебряк, С. В. Попов. – Луганськ : РВВ ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка, 2011. – 160 с.

10. **Попов С. В.** Техніка виконання та система оцінювання прийомів звільнення від захватів і обхватів / Г. М. Будаг'янц, В. В. Серебряк, С. В. Попов. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. – 38 с.

2614

БІБЛІОТЕКА
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ

11. **Попов С. В.** Техника выполнения и система оценивания приемов задержания и сопровождения / Г. Н. Будагьянц, В. В. Серебряк, С. В. Попов. – Луганск : РИО ЛГУВД, 2007. – 40 с.

12. **Попов С. В.** Етапи вивчення техніки рукопашного бою / Г. М. Будаг'янц, В. В. Серебряк, С. В. Попов. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. – 64 с.

Попов С. В. Педагогічні умови удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". – Луганськ, 2013.

У дисертації на основі аналізу сучасної наукової літератури розкрито ступінь дослідженості проблеми професійної підготовки компетентного правоохоронця у контексті визначених педагогічних умов; схарактеризовано сутність, зміст та особливості спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції; наведено результати діагностики рівнів спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції за визначеними критеріями та показниками; теоретично обґрунтовано та змістовно розроблено педагогічні умови удосконалення спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції у ВНЗ системи МВС України; здійснено експериментальну перевірку ефективність спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції шляхом впровадження розроблених педагогічних умов в освітній процес вищих навчальних закладів системи МВС України.

Ключові слова: вищі навчальні заклади системи МВС України, фахівці кримінальної міліції, професійна підготовка правоохоронців, спеціальна фізична підготовка майбутніх фахівців кримінальної міліції, педагогічні умови, критерії та показники спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців кримінальної міліції

Попов С. В. Педагогические условия совершенствования специальной физической подготовки будущих специалистов криминальной милиции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального обучения. – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко". – Луганск, 2013.

Анализ научной литературы показал, что одним из наиболее продуктивных путей решения проблем профессиональной подготовки будущих

специалистов криминальной милиции является профессионально-прикладная физическая подготовка данной категории сотрудников, которая учитывает специфику их служебной деятельности и условия, в которых она происходит. Категория „специальная физическая подготовка" определяется как целостный процесс профессионально ориентированной подготовки, направленный на развитие интеллектуальных и физических качеств курсантов, формирование у них специальных знаний, умений и навыков.

Специфика процесса специальной физической подготовки будущих специалистов криминальной милиции заключается в его направленности на формирование профессиональной компетентности данной категории сотрудников, развитие их интеллектуальных и физических качеств, специальных знаний, умений и навыков, адаптацию к условиям служебной деятельности.

Диагностика уровня специальной физической подготовки будущих специалистов криминальной милиции осуществлялось по таким критериям, как практическая готовность, психофизическая готовность к действиям в экстремальных ситуациях, личностная готовность и соответствующим уровнями (высокий, средний и низкий).

Определены следующие педагогические условия совершенствования специальной физической подготовки будущих специалистов криминальной милиции: создание профессионально-ориентированной учебной среды профессиональной подготовки будущих сотрудников криминальной милиции, направленной на совершенствование их физических качеств; формирование психофизической готовности будущих специалистов криминальной милиции путем поэтапно-комплексной адаптации к действиям в экстремальных ситуациях; развитие профессионально значимых личностных качеств будущих специалистов криминальной милиции на основе использования тренинговых технологий.

Экспериментально доказана эффективность использования методов проблемного обучения, моделирования оперативных сюжетов, использования специальных технических комплексов и комплексных заданий профессионального контекста, специальных технических средств, спортивной подготовки, оперативно тактических учений и соревнований; использование в процессе изучения дисциплин „Специальная физическая подготовка", „Огневая подготовка", „Тактико-специальная подготовка" фрагментов оперативных сюжетов силового столкновения с преступниками. Экспериментальная проверка разработанных педагогических условий свидетельствует о значительном повышении уровня специальной физической подготовки курсантов ЭГ по сравнению с курсантами КГ.

Проведенное научное исследование не исчерпывает всех аспектов обозначенной проблемы. Дальнейшей разработки требуют вопросы разработки

теоретико-методических основ интегрированных профессионально-ориентированных программ подготовки будущих специалистов криминальной милиции, определения гендерных аспектов профессиональной подготовки курсантов вузов системы МВД Украины.

Ключевые слова: высшие учебные заведения МВД Украины, специалисты криминальной милиции, профессиональная подготовка, специальная физическая подготовка будущих специалистов криминальной милиции, педагогические условия, критерии и показатели специальной физической подготовки будущих специалистов криминальной милиции.

Popov S. V. Pedagogical conditions of improvement of special physical training of the future staff members of criminal militia. Rights reserved.

Dissertation for PhD degree in major 13.00.04 – theory and methods of professional education. - State Establishment „Luhansk National University of Taras Shevchenko". – Luhansk, 2013.

On the basis of the analysis of current scientific literature, the degree research problems training of competent officers in the context of certain pedagogical conditions are being revealed in the dissertation, it characterizes the nature, content and features of special physical training of the future professionals of criminal militia. The results of diagnostic levels of special physical training of the future professionals of criminal militia of defined criteria and indicators; theoretically grounded and content developed pedagogical conditions improve special physical training future professionals of criminal militia in the system of Higher Educational Institutions of Internal Affairs of Ukraine, experimentally tested the efficiency of special physical training of future professionals through criminal militia of the developed educational conditions in the educational process of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: higher education system of Internal Affairs of Ukraine, experts of criminal militia, law enforcement training, physical training of the future professionals of criminal militia, pedagogical conditions, criteria and indicators of special physical training of the future professionals of criminal militia.